

МОСКВА. (РОСИТА—СЧТА). Күрүне Думазына нинти-федералдык данзы-биле сонгууларда туннелдерин Россия Федерациязынын Төп сонгуула да комиссиясы чарлаан. Партиялар блоктарынын талазы-биле депутат олуттары мынчаар хувааттыган (партияларын данзыны баштай бүрүктөккө-нин барымдаалар тургускан): Нинти-федералдык данзы өзүгара чаа парламен-тинин адакы палатазына Россиянын аграр партиясы 21 олутту ээлеген. Ол партия дээш сон-гучуларнын 7,9 хуузу бадылаан; «Явлинский—Болдырев—Лукин» эвилели — 20 олутту алыр. Ол эвилел дээш сонгучуларнын 7,83 хуузу бадылаашкынын берген; «Россиянын шилни алышыккыны» партия — 40 олутту алыр. Оон кандидаттары дээш 15,38 хуу бадылаашкынар бердинген; Россиянын демократтык партиясы (Травкинниң партиясы) — 14 олутту болур. Ол дээш сонгучу-ларнын 5,5 хуузу бадылаан; Россиянын Коммунисттик партиясы 32 олутту ээлеген. Ол партиянын кандидаттары дээш сонгучу-ларнын 12,35 хуузу бадылаашкынын берген; Россиянын либерал-демократтык партиясы (Жириновскийниң партиясы) — 59 олутту алыр. Ол партия дээш 22,79 хуу бадылаан. Россиянын чагыс эвинин болгаш чөпшээрел-гезиниң партиясы (Шахрайниң партиясы) — 18 мандатты алыр. Оон кандидаттары дээш сонгучу-ларнын 6,76 хуузу бадылаан.

ЧАА ЧЫЛ БУДУУЗУНДЕ

Иян-ле хонгаш Чаа чылды уткуур бис. Амгы дунерде аяаа уткуур белектер кол-лективтерде калбарган. Кудурга одагарынын ажал-данчылары байышаладык тургактары Чаа чылды оок-тогладык, аякы-хөг-лүг, ояк-серек уткуу ал-зын дээш боттуг ажалдары чорутуу эгелген. С. Б. Пюрбө аттыг Уаусту чогаалдык бажыныга эртен хоорайын аныктарынын, студенттеринин, сур-гучуларын алыштагыга келженин организацион эртин-гер. Ояк-тогла, кокуруктар, таным-сам хөгүг байдалга эртер. В. Ш. Кок-оол аттыг хөг-жүмүшүн театрыга эртен ую коллективниң боттарынын алыштагыга келженин болур.

СААРЫЛГА ТӨВУ

Кызыл-Мажалык суурда чоңура бир хайымдыг чыгар-гери — саарылга төвүгүн бажыны. Херекчилер ил-тиктерин эртен умураадык, оон соонда анык оодлар жүрген спорт залы турган наджинган. Урун эгелген бажыны кожуун чагырады тулгузулуга септер, кыл-дырдык, коммерсантлар болгаш кым-даа артишыл-дыр аш-чем, баранын сар-дар чер кылдыр эки дериң берген. Ам саарылга төвүгүн бажыныдан чон түзүлгөндү. Чүте дээрге мында коммер-санттар аны-бүрү баран-ганын сазды турар. Хол-доттары, берттеу, илдетер, бичин урууларынын ил-к-те-виген эгелеш хевестерге чедир чүрт иштинден-лаа, аштыкыдан-лаа экелген бараннар бар болду.

Солун 1925 Чылдын август 31-де үнүп эгелээн

Республиканың нинти-политиктиг солуну ШЫНЫ

№ 246 (15219) 1993 чылдын декабрь 29, среда

Солунга ат салган шагы 23.15 ± Сапар өртөө 60 рубль.

Кыштаглаашкын — харысалгалыг үе КЫМ КАНЧААР УДУРТУП, АЖЫЛДАП ТУРАРЫЛ?

Тыва Республиканың Президентиниң Шериг-оол Ди-зижиковниң Ооржактың ажил-ажы чеже-даа бачын ба-даа төнүчү чок, чымыштыг болза, ол республиканың аны-буру булуңдарыга бо-ла барып четтигин, бөдүүн ажил-инчилерин айма, амдыралы, ажил-агылар-нын, албан черлеринин, организацияларын, күш-ажылчы коллективтерин удуруткучулары тускай эр-теминтери-биле доктаамал танымжып, четтигин чоруу-рун чон үнелеп, мындг байдалга чөптүү-биле чоргаар-лан турар. Чер чоруур, ажилдаар дээнде ол могол-ш-лааг бибес, орай-дүле, эрте да бажы-лаа дивес, олут орбас, чылын чытпас чачылдыг...

болгаш оо? Чогуру үеде кылкы белектерин албашка-дан, эр-тарымсалга чогулан чыдыг дамчыдыгынын трас-сазы доңган, котка үрелген. «Ала чыныг өттүр үрелген» дээр айтыш, оо беге ажил-дарын ам улут соокта, хөй чарыгдаллар удурун тургаш-кылар ужулга таваржып, дидиреп чоруу турары оо болду. Улут четпес чүве чүл дээр-ге, «Тувапромстроймонга-тын» (П. А. Петров), ККМК-2-ниң А. Гуджев дээринин бригадалы август айда-ла совхоз дирекциязы-биле керээ чарып ала-даа, туубу-биле тудуң эселен котел-печказын чарыгы тунуш, кара туразы-биле ара калканын эскери көрдүс. Сөөдүне илерези болза, совхоз ди-рекциясы база ажил-агыжи эвес, азытай чоруун көрү-түп, оо бригаданын ажил-а-рыды баш улур-ла бадылап, ашка төлөгөн болза, аныг улут когаралдага таварынып турган ийик. Ан чикеш, оо болгаш үе шөйүп, меледел ту-руп берген болуп турар. СБФ-тин одакта системанын дериң шыраалыг кылар, сеп-төө керээни олар каржылы-беле үрел турары оо.

«СЕСЕРЛИГНИ» МАЛЧЫНАРЫНДА

Декабрь 23, четверде, ажил шагы төнер чооктуштаан, Шериг-оол Дизижиковниң Ооржактың Көдээ ажил-агыжи яамызынын сайдыа Самой-лов Хидан-оолович Монгуш олар Би-Хем чокуунуң малчынарынын ажил ам-дыралы, кыштаглаашкынын канчаар чоруу турарын та-ныжары-биле халканыр. Орук ара, «Сесерлиг» совхозтуң тү-вүге, ол ажил-агыжини ди-ректору Виктор Халбын-оол-ович Куулар биске каттыга бергенде, «Малчынар, кайда келер?» дээш орууус уламчы-лаптык.

ЧАМДЫК ТУННЕЛДЕР

«Сесерлиг»-даа, «Би-Хем»-даа совхозтар моон мурунла «Саян» совхозтун сабырла-ры турганар. Ам бот-тускай-лап ажил-агыжи кылды чарып, удурутканын оюне чооктула-нып калган, четпестер ам-лаа уламчылан турары элентип база дүвүргөн. Кыштаглааш-кынын башталып күнүрелде-ле кымын калчар улутуң, ажилдап турарынын «сес-ерлиг» төстү бөгөнү оо. — Кис хураганнар — хөй ажилдыг ажил-агыжи си-жерлерин кели үнел. Мынчаан бо колданыже кичиригенин күнделерин, мыан-ла болуп баштады, хун бору доомаз-нап үнелер, эки директор че-ле тускай эртемилерин колан бирүрүңе холдо-дунуң ажилдарын организацион, улаваас хөй оодлааныгы тулуктуң болгай — деп, Шериг-оол Дизижиковниң совхоз директору В. Х. Кууларга дээлде берди.

ДОНГАН ФЕРМА

Элээн орайтады Сөөш сүт-баран фермазында челе бажынык, саарылга соок ка-жаала инектерин сазган, а совхозтун директору Алек-сандар Иванович Куулар баш-тап тускай эртемилер, олак-чылар мында-мында чүгүрү-шүн дүвүргөн тулар. Чүү

ДОНГАН ФЕРМА

Ам «Би-Хем» совхозтун, тө-өөлөн ашылда, бүдүрүп турар кол продукциязы болур күл-гүлтүлүгүн байламын ил-гүлтүлүгүн, Сөөш сүт-баран фермазы 280 баш инектерин чүтүн саап турар, а көкүстүп мындай чарыктыг. Бир саян инекти ошайтып хүн-дө бир литр-ле сүт саап турар-га (директорун бадылаан-биле) продукция, ашка-шалыг каймын келерге? Мынчаар ажилдаа болур бе? «Ча-йын черле чүтү көрүп, кылдып турган силер, малдын тускай эртемилери?» — деп, чөптүг меледелди Ш. Д. Ооржак кыл-ды. Халбы бээр кичи чок. Саарылга, ажилдаан база совхозтун тускай эртемиле-рин-биле элээн чүтүлүгүн, сүмелчегинин түннелде, үрелген одакта системаны, котел-печканы дериң септеп кылдыгынын совхоз дирек-циязыга база Көдээ ажил-а-гыжи яамызын ол дааскан. Шынал-ла, ферманың ийн-үлүгү кажаларынын-лаа, сүт

(200-300 грамм-лаа болла) мылар-ла берип турарынын эржежөк чүгүлүгүн Ш. Д. Ооржак сумелде «Чүте дээрге көжү 5-6 пиктан эртен 8-9 шакка чедип кажаларга, чөйчүк денгилден суларар. Оон оюнуга шимчел-ле, ол-тал-ла чоруур болза, хөйүнчү энергия-күчү бадылаашкыга ол дүзү болур чүгүрүт» диди.

СУМЕЛЕР БОЛГАШ АЙТЫШКЫНАР

Ол ырак орукка, орай чоруу чораш, Шериг-оол Дизижиковниң машина иштөө-ле-ла бөдүүн бодалдарын илеле-дирип, ажил, амдырал дугай-ын саргыш салган, чүгүлалди сумелер, айтышкынын берген чоруур чачылдыг болду. Ам ол солук перспективтиң айты-рылыгыга доктаамал. Бирээле, хөй сүт-баран фермаларында белис, үлүг-үлүг кенегер кажалар тур-ларынга, септөөрүн, оларын чымылааныг чыдыгына хөй түнүгү ашка-төгериктиң өл-түгү өвөс үнүп турарын сазып-дырып, биежеж ийик кажал-дыгып, бөүтүп, хал-ла-ла на-соу-биле ажилдааның одал-гы системанын бугу республи-кага дериң кичиригин чүтү-дүзүн сыйтыкка айтытты. Чөп-ле өске-даа албан, организаци-он чөптөөрүнү да өртөтүп одал-гы системанын бөдүүн-чүрүгүн үеин келгенге доктап, Президент «Сесер-лиг» совхозтун дирекциязын-га бо талаан-биле сүмел-ай-тышкыны берди.

ИЙДЕ, МАЛ АЙМАЗ

Ийде, мал аймаз моон сонгаар тааза айла-биле чөп-гөн, азылаар багай, өттүп чөк чачылды дериң алдымып, тыла чонун эртен ооруне элел, оларын эки чачылдарын малчын кодан (шөң-лаа, боз-лаа) бөрү-үнегө илелеринин сайытка дээтти. Уште, малын кичилериниң социал хандыгынын эки-жерлерин илг болур база бир солук айтырынын Прези-дент сайыт-биле дүгүтүтү. Ол чүт дээрге чыгыс колаңга (модаларын — уагерин-биле) чүтүг хөй, өшүкүн ашылда, 10-15 баш бола малды, аскыр ою чыдааныг тулар-дыр. Ийде болуга малчыны төл-үд-догаа, алар продукция, ашка-төгерик-лаа белис болур күтүлгөн. Саар инектерине олаған саржак планын күрө-дешкен болза, артымын бо-лу-да алгай-ла, ааржы-күчүт-баштак, көкөкс-лаа кылды-галык, Чик өртөгүт эйт, сүт, дүк бүдүрүгүн оо боз-илг болуп ужулгар. Сүт-баран фермалары баа эржээле, а биеже СБФ-дөң турар-лаа болза, шынаалыг болу-рун магалдыгы түрп келер. Дөртте, Россия Федерация-зынын составына Тыванын кичиригенин бээр 50 чыл оонга тускаалды, Кызыл

ЧАПЫ СОТПА

«Шынык» корп.

АМЫДЫРАП БОЛУРУНУҢ АДАККЫ ХЕМЧЭЭЛИ

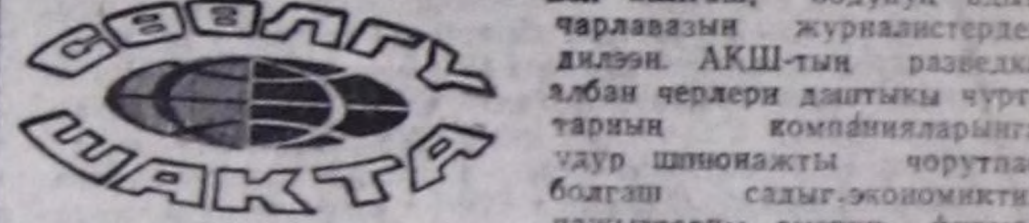
Амдырап болурунун адак-кы хемчээли — материалдыг чыгарып чүдүлгөн болгаш ачы-дуза чедирлелген болунар белеки денелге ажылаар хемчээлин болгаш тургу-зууну көргүзү-дүр. Оа денел болза улут кичилер-нин болгаш бичилеринин ба-за элээдлеринин амдырап болуруна аргалары, не-гелдерин хандыр ужурут. Салаан көргөннү өзүгара ба-рымдалаарга, амдырап бо-лудуну адаккы хемчээли 1993 чылдын декабрыда бик-тин республиканын чуртта-ч. бүрүтүңе 48 млн рубль болган чы 1992 чылдын де-кабрыда турганыдан 12,6 катан өскөн. Амдырап бо-лудуну адаккы хемчээлин-ге кол черин аш-чем аймаз эелер 74 хире түвү чедир турган. Аш-чем аймаз эе-кыбыла бир чурттагыча олардын 35,4 млн рубль болган.

Чыд Дургузунда күш-ажыл төлөсиринин адаккы хемчээлин январьда 900 рубль турганыдан декабрь-да 14620 рубль чедир дөрт уда беликкен. Бичаарга 1993 чылдын ноябрыда рес-публикага нинти-биле ажил төлөсир ортумаа-биле 73074 рубль азы 1992 чылдын де-кабрыда турганыдан 7,4 ка-ган өскөн. Шимчээс эр-хөргө-биле холбашканынын болгаш көдээ ажил-агыда хаматты-ларын шалымы 1993 чылдын ноябрыда чымыс болган. Рес-публиканын бир чурттакы-ныга олаштыр айда орту-маа оула 1993 чылдын январьда 5651 рубль турган-ныдан декабрь айда 58 млн чедир үлгаткан: Хергелде баранынын өртөктери болгаш ачы-дуза чедирде-гизини тарыткен ол-ла үеде 11,5 катан үлгаткан.

Table with 4 columns: Product, Unit, 1992, 1993. Rows include картофель, ягода, капуста, etc.

Table with 3 columns: Product, 1993, 1992. Rows include Хлеб, молоко, мясо, etc.

Table with 3 columns: Product, 1993, 1992. Rows include Хлеб, молоко, мясо, etc.

КАИР. Египеттин президентини Хосни Мубарактың болгаш Палестинаны хостаар организациянын даргазы Ясир Арафаттын аразы-га чүгүлалдыгынын доо-дузуган сөөдүне, Египеттин даштыкы херектер министрине меледел кылган. Палести-на-израиль чүгүлалдыгынын нарын министрлер денелген катан эгелерини ол Динат-кан Сөөктү шакта меледериң өзүгара алдыга, палестина-израиль чүгүлалдыгынын нарга киржиюу согулга-биле Израильдин даштыкы херек-тер министр Шимон Перес эртен пенделеникте-ле Каир хоорайда челе берген.

ПАРИЖ. Политиктиг ажилдакылар французтарга хөй чүдүлгөн азыан, ач согулга — үе азыанкылар-ны күресирин болур деп Фран-циянын премьер-министри Эдуар Баллазар төлөсигине даштыкы чүгүлалдыгына меледизин. Чонга чүтле шим-чүвенин чүгүлалдыг ужулгар бис деп ол чүгүлалдыг. Чүт-түн экономикасында чоник амдырап-чүгүлалдыгында кри-зистиг беге байлаанын баары фланцуз чалаткы башкыны айткан. Ол беге-лерин чаз чылда ажил эр-те-ринин французтар илелер турар, мычарга ажил чок чоруктуң өшүлгени 1994 жыл-да кылдар болуп турар бис деп премьер-министр меле-дизин. Оон эртен, сурталар-ны чүтле илел чаз авес, а хөй чыдыр тургунуна тө-лөп ап болур бис деп, Э. Бал-лазар чүгүлалдыг.

НЬЮ-ЙОРК. Каттиш-кан Нациялар Организаци-язынын Кол Ассамблеязын эржээлгил куралы болур эртен, 1994-1995 амыларда КНО-нун бөдүлгөн 2,6 мил-лиарда доллар хемчээлин кылдыр бадылаан.

ПЕКИН. Көрөр чартык ортулга яродук пенсестик айтыры тайбынын эртен ажилыга, улустарынын айыл чок чорууга дүүшүр шин-тирлээр дээш Кыдат Улус Республикасы тужурун турар деп Кыдаттын даштыкы херектер азымынын төлөдөк-чине меледизин. Бичаарга Көрөр чартык ортулга чөптү-биле шинтирлээрине хамдарышкан Кыдат чазанын туружун Каттишкан Нациялар Организациынын чингине секретары Бутрос Галини эки билип, хариң дестин турарын Кыдаттын чазак башкыны Ли Пэн баа-дылааткан.

ГАВАНА. Кубаның Коммунисттик партиянын Төп Комитетинин эржээлгил ле-нини чаз чылдын бүдүзүлгө болган. «1993 чыл болза Кубанын бугу төгүзүлгө эи-не беге чыл болган» деп, ле-ниниң хулусу алган доктаа-лында меледизин. Чуртта эгелден экономикалык рефор-малар моон сонгаар-лаа азыанкыларын Кубаның Коммунисттик партиянын Т.К.зы бадылаан: (РОСИТА—СЧТА).

ВАШИНГТОН. АКШ-тын президентин Билл Клинтонун төлөсигенин меле-дизин.

